

I.K. Inhan tallentama mahtava näkymä Venehjärven kylään. Marian kotitalo keskellä kuvaa taaempana, etualalla vasemmalla talo, jossa asuu...

Vanha Viena muistelee (3)

Suurta kiinnostusta lukijoissa heti tuoreeltaan heittänyt sarjamme "Vanha Viena muistelee" on ehtinyt kolmanteen osaansa. Tällä kertaa vuorossa on Maria L a h t i o. s. L e t t i e f f (83 v) kuulusta Venehjärven runokylästä Vuokkiniemen pitäjämästä.

Kuten Marian muisteluksista käy ilmi, hän sai kokea nuoruusvuosinaan monet vaivat ja vastukset, jäi orvoksi 9-vuotiaana ja joutui elättämään itsensä kovalla työllä, kunnes edessä oli maanpakolaisen ankea osa.

Ei Maria kuitenkaan täällä 'Ruotsissa' pitkäksi aikaa jäänyt kohtaloon surkuttelemaan, vaan tarttui tarjolla olleisiin koulutusmahdollisuuksiin, kävi Jamilahden kansanopiston ja Haapaveden kotitalousopiston valmistuen kotitalousneuvojaksi.

Nykyisin Maria elelee Oulussa poikansa Urpon kanssa. Uhtualta Röhön kylästä kotoisin ollut aviopuoliso kuoli v. 1979. Marian muistelukset kokosi ääninauhalle hänen tyttärensä, lehtori Laina Lahti viime heinäkuussa Oulussa.

Marian isä oli Simana Lettijeff ja äiti Outi Lesonen. Siinä oli tullut Laurin Timon Outille kotivävyksi Lapukasta. Näin hän muistelee vanhempiaan: "Isä oli pienonen mies, aivan semmonen tavallinen. Tukka hänellä oli punertava. Hyvin ahkera hän oli. Teki veneet ja teki huonekalut ja nahkasta jalkineet, oli koko pitäjän venemestari. Niin touhumies hän oli, että me lapset emme häntä nähneet kuin yösydännä. Hän oli aina menossa.

Äiti oli hiljainen, työteliäs nainen, jolla oli pitkä, tumma tukka. Hän oli kolmesta sisaruksesta keskimäinen. Toisetkin sisarukset olivat naimisissa samassa kylässä, Anni-täti oli Hökkälän minjänä ja Tatsi-täti oli myös siinä lähellä naapuritalossa."

Lapsia Laurin Timon taloon syntyi paljon, kahdeksan kaikkiaan. Välissä oli vuosi tai vähän toista. Vanhin oli Ilja, joka sitten kaatui Suomen armeijan sotilaana Karjalan rintamalla, seuraavana oli Iro, jonka suomalainen nimi oli Ida. Hän eli Muoniossa kuolemaansa saakka. Iivana otti Suomessa nimekseen Juho ja eli Parkuinmäessä ja kuoli 82-vuotiaana. Timo kuoli jo hyvin nuorena kuumetautiin Karjalassa. Maria (kertojamme) asuu nyt 83-vuotiaana Oulussa ja Maura, ny-

W. K. Venehjärvi II.
No 1368. Ståhlberg. Helsinki

isoäidin sisar, joka auttoi paljon orvoksi jääneitä lapsia.

kyisin Maire elää Turussa. Joukenie eli Jouki asuu Vuonnissa Neuvosto-Karjalassa ja sisarussarjan nuorin, Valentin kuoli moottoripyöräonnettomuudessa Neuvosto-Karjalassa.

Marian kotitaloa sanottiin Laurin Timon taloksi. Siinä oli kaksi veljestä Iivana ja Timo. Iivana oli kulkenut reppurina Suomessa, mutta joutunut sitten pahoinpitelyn uhriksi, pieksetty niin, että meni aivan sekaisin, höperti ja kuoli kotonaan.

Talon muista asukkaista Maria muistaa Hoton, joka oli kuuluisa sadunkertoja. "Oli oikein, oikein Inhan aikuinen sadunlukija ja se tiesi niin paljon satuja, ettei niitä kukaan varmasti voi arvioida. Sillä oli joka ilta uusi satu, kun me lapset kerääntyttiin hänen ympärilleen."

"Meillä oli vanha talo kylän puolella, pellot ja kaikki", muistelee Maria, "mutta kun isä oli semmoinen ahkera työntekijä, niin hän teki järven toiselle puolelle Kuikkarantaan — tai Kotarannaksi sitä sanottiin ja Kuikka oli talon nimi — uuden talon, jossa oli hirviän suuri pirtti ja neljä kamaria. Peltot ja sinne ei paljon saanut, kun se oli aika hallanarka se paikka. Vanha paikka ei ollut hallanarka. Ei ikinä halla käynyt siellä kylän puolella, kun se oli niin suojainen paikka. Pohjoissuojana oli Larinvaara ja Puaponvuara oli toisella puolen suojaamassa kylmältä. Ja aurinko paistoi koko päivän kylän pelloille. Kyllä se oli niin ihana paikka, ettei niitä monessa paikassa ollut sellaisia".

Maatalous oli yksi venejärveläisten elinkeinoista. Marian kotona oli lehmä, lampaita ja hevosia niinkuin oli muissa-

Marian isä Simana

kin kylän taloissa, itse kullakin tarpeensa mukaan. Kalaa saatiin nuotalla ja verkoilla; oli mateita, siikaa ja hirviän suuria ahvenia, joita Maria muistelee poikien onnellakin ottaneen. Kovasti saatiin muikkujakin. Iltakaudet saivat lapset kyykötää kalaläjien ääressä niitä perkaamassa. "Oli kalainen järvi se Venehjärvi", sanoo Maria.

"Lapsuudesta muista, kun pidettiin häitä, monena päivänä pidettiin ja ne olivat juhlallisia, kun patvaskat siellä pyöri ja teki niitä temppujaan. Ne kyllä oli lapsille niin mieleiset katsottavat ja kuunneltavat. Sitten oli pruasniekkoja, jolloin

kerääntyi ihmisiä ihan ympäriä läänää, sukulaisia ja tuttavien kylään. Joka talossa oli vieraita. Niitä syötettiin ja juotettiin aivan niinkuin ainakin. Ja kisattiin. Meillä oli Näppylässä oikein kisapirtti. Näppylän Muarie se antoi aina kisata siellä, kun hänellä oli semmoinen pirtti. Ei siellä oikeastaan tanssia ollut, vaan näitä kisoja, humauksia ja katrilleja ja sen sellaisia, näitä Karjalan kisoja. Kun sitten lähdettiin kisoista kotiin, niin tytöt lähti omia aikojaan yhdessä läjässä ja pojat sitten eri läjässä. Koskaan ei lähdetty pareittain, erikseen piti olla tytöt ja pojat. Ei saanut saatolle lähteä. Lapsena miekin niitä kisoja seurasin ja sitten kävin jo vähän kisaamassakin, kun oli suurempi. Siellä toisten matkassa olin ja Iro-sisko kun meni, niin minä aina tuppauhin joukkoon”.

Marian lapsuudenmuistoissa on myös tummia juovia. Kul-kutaudit riehuivat usein Vienan-Karjalan kylissä, kun Maria oli noin yhdeksänvuotinen, Venehjärveen tuli lavantauti.

”Joka talosta kuoli ihmisiä, mistä vaimo, mistä joitakin lapsia, joka talosta joku. Meiltä kuoli äiti. Hän oli raskaana ja hänelle kävivät sitten vessalat antamassa lääkettä. Seurauksena oli keskenmeno. Ne oli naapurissa sanonut ne vessalat, ettei he tienny, että se oli raskaana ja niin he anto väärät lääkkeet. Ja niin äiti kuoli, ja me jäimme äidittömiksi.

Maria Lettijeff

Isä toi Vuonnisesta äitipuolen, mutta, mutta vanhimmasta päästä alkaen piti lasten kuitenkin maailmalle lähteä. Maria kertoo:

”Ilja oli naimisissa ja hänellä oli oma perhe, mutta Iivana ja me kaikki muut olimme kotona ja sitten kun tämä äitipuoli meidät hylkäsi, me jouduimme elättämään itsemme mikä mitenkin.

Minä jouduin Vuokkiniemeen sukulaisiin. Se oli Köykkä-niminen talo ja äidin serkku Levasen Outi oli siinä emäntänä. Siinä minä tein kovasti töitä hevosen kanssa, karhitsin pelot ja kaikkea. Suuri hevonen meinasi pitää minua mitättömänä hevostiehenä, mutta minä vaan roikuin ohjaksissa ja tein kaikki peltotyöt, ajoin lantaa ja sellaista. Sitten kun Levasella tai Köykässä ei enää tarvittu apua, menin Jehrimän Huotille. Siellä oli Tilta emäntänä ja Teppo isäntänä. He olivat tulleet Amerikasta. Siellä minä touhusin monta vuotta ja tein kaikki työt mitä ikinä oli, riihenkin puin. Siinä oli Tepon veljet Huoti ja Riiko apuna, ja niin siinä oltiin siihen asti, kun tuli se sota ja kommunistit alkoivat riehua. Nehän olis tappanutkin meidät, mutta onneksi varjeltuimme.

Teppo hommasi kaksi hevosta, reet kuormattiin ja sitten me Huotin kanssa lähdettiin Vuokkiniemeltä matkaan. Tultiin Venehjärven Vitsaniemeen, missä yövyttiin. Minä kävin

kotoa hakemassa — siitä oli kilometri matkaa — niin hiihtämällä kävin hakemassa Mauran. Ketään ei ollut kotona. Isä ei vissiin olisi päästännyt, mutta hän mennyt metsään ja sanonut, ettei hän kotootaan lähe ei ni mihinkä. Ja sinne se jäi”.

Maire hiihti Mauran kanssa hevosten luo ja matka jatkui Lapukkaan, isän kotitaloon, jonne jäätin yöksi.

”Siinä kun nukuttiin kaikessa rauhassa yöllä, niin sitten herättiin, kun pirtti oli täynnä miehiä, sotamiehiä. Ne sano, että nyt on lähdettävä justinsa. Ei saa viivytellä, kun tuossa toisessa Lapukassa — oliko siitä pari virstaa — siellä jo on vihollinen.

Eihän siitä tarvinnut muuta kuin järvelle vähän solahettiin, niin siinä oli jo raja ja heti oltiin Suomen puolella. Ja niin me tultiin Suomussalmelle. Välillä käytiin, oltiin yötäkin, joissa vuaroissa, mutta en muista niiden nimiä”.

Suomussalmelta tytöt jatkoivat muiden pakolaisten kanssa eteenpäin. Hyrynsalmelta lähdettäessä vastaan tuli Lumivaaran emäntä, joka kysyi, olisiko joukossa ketä, joka lähtisi hänelle apulaiseksi. Monet tytöt, joilla oli sisarukset mukana, epäröivät, mutta Maria sanoi, jotta: ”Mie lähen”.

Lumivaarassa Maria oli palveluksessa vuoden päivät. Töitä piti tehdä lujasti, sillä talo oli suuri, pirtti miehiä täynnä ja suuri lapsilauma, toistakymmentä. Maria jatkaa:

”Sitten kun minä siellä vuoden olin, minua rupesi miellyttämään lähteä pois. Ja niinhän minä rupesin hommautumaan. Menin keskukseen ja käskin soittaa Kajaaniin sinne, mistä välitettiin kouluja. Sieltä sanottiin, että tuletta vain tänne Kajaaniin, niin pääsette kouluun, Jamilahteen. Ja niinhän me sitten mentiin Kajaaniin ja minä hommasin veljenikin matkaan ja Maire-siskon. Siellä yhteyttiin sitten Idakin. Hän jäi Kajaaniin palvelukseen, mutta me lähdettiin kouluun. Juho (Iivana) meni Impilahden opistoon ja me menimme Jamilahteen. Sieltä sitten ura aukeni.

”Kansanopistossa toisena vuotena suoritettiin kansakoulukurssi. Eihän me oltu käyty muuta kuin venäläistä kansakoulua. Minä olin kuusivuotiaana käynyt pari talvea.

Kansanopistosta minä menin Haapaveden kotitalousopistoon ja siellä olin kolme vuotta. Sitten läksin sieltä maailmalle leipää tienaamaan. Kotitalousneuvojaksi tulin ja puutarhuriksi!”

Salmin perustuslailliset

Jo yli 80 vuotta sitten yli 8.1. 1906 kokoontuivat Salmin suomenmieliset kokoukseensa. Paikalla oli 50 henkilöä. Kokouksen puheenjohtajana toimi opettaja Kalle Iljuskin-Kalervo, sihteeri asioitsija J.A. Seise. Suomenmielisten toimikuntaan valittiin: A. Pantsar, Manssila, P. Kanerva, Manssila, W. Päivinen, Orusjärvi, Pekka Virolainen, Orusjärvi, Kalle Iljuskin-Kanervi, Tulema, Timo Popunen, Tulema, A. Gottleben, Lunkula, Petter Stepanov, Lunkula, A. Tikka, Mantsinsaari, U.J. Peiponen, Mantsinsaari, P. Bogdanoff, Miinala, E.J. Juudin, Miinala, Vasili Saukko.

□ Tasavallan presidentti on nimittänyt fil.tri Anna-Leena S i i k a l a n Joensuun yliopiston perinnetutkimuksen professoriksi.

Perinteentutkimusta Joensuun yliopistossa opetetaan kolmatta vuotta. Vuosittain sitä opiskelemaan otetaan 15 opiskelijaa. Professori saatiin lahjoitusvaroin ja tarvittava summa, noin miljoona markkaa, kerättiin maakunnasta. Suurin lahjoittaja oli Karjalaisen Kulttuurin Edistämisseurien.